

μετ' αὐτῶν τὴν καταπληκτικὴν τοῦ καταβράχτου βροχῇ καὶ τότε θέλετε ἐννοήσῃ διατί ἐπὶ τῇ θάλασσῃ ὁ Λιβυγκστὼν ἀνέκραξε: «Οὐδέποτε Εὐρωπαῖος διελογίσθη εἰκόνα τοιαύτην· οἱ ἄγγελοι αὐτοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ κρατήσωσι πρὸ αὐτῆς τὴν πτῆσιν των ὅπως θαυμάσωσιν αὐτήν». Ἀμα τῇ ἐπιστροφῇ του ἐκ τῆς ἐκδρομῆς ταύτης, ἥτις ἦτο ὁ πρόδρομος τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁδοιπόρος ἐπεβίβασθη ἐκ νέου διὰ τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐν τῇ περιηγήσει ταύτῃ ἡδυνήθη νὰ μελετήσῃ, ἐκτεταμένως τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εἶχεν ὠθήσῃ τὸν τόπον ἢ σωματεμπορίᾳ τῶν μαύρων. Ἡμέραν τινα εὗρεσκετο ἐν τινὶ χωρίῳ ἐν ᾧ εἶχε λάβῃ χώραν αἰχμαλωσίᾳ δούλων. Δὲν ἐβόλεπε τις ἡ πτώματα κατακαλύπτοντα τὸ ἔδαφος τῶν πέριξ πόλεων καὶ κοιλάδων καὶ ὅσα ἀπογεγυμνωμένα καὶ λευκαίνονμενα ὑπὸ τὰς ἀέτινας τοῦ ἡλίου· ἐνταῦθα κατώκει ἄλλοτε φυλὴ πολυάριθμος ἥς ἀπάντες οἱ ἐπὶ τῶντες εἶχον ἀπαχθῇ δούλοι. Πρὸ τῶν τοιούτων θεαμάτων ἡ καρδίᾳ τοῦ περιηγητοῦ ἤμαρσεν· δὲν θ' ἀνέπνεεν ἐλευθέρως ἡ ὅταν ὁ εὐεργετικὸς πολιτισμὸς ἤθελε θέσῃ τέρμα εἰς τὰ φρικώδη ταῦτα κακουργήματα· καὶ ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἀφιερῶσιν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀγάπης ἐστερεοῦτο ἐπὶ πλέον εἰς τὸ πνεῦμά του. Τὸ ἐξερευνήσῃν τὸ τέως ἄγνωστον μέρος τῆς Ἀφρικῆς ὑπερὸ ὁ Νεῖλος, ὁ μέγας οὗτος ποταμὸς, οὗτινος αἱ πηγαὶ ἦσαν εἰσέτι ἄγνωστοι, ἤθελε θέσῃ εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Αἰγύπτου· τὸ ν' ἀνοίξῃ εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπορίον ὁδὸν νέαν ἐξασφαλίζων οὕτω καὶ ὁδὸν πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ εὐαγγελίου καὶ τὸ νὰ λύσῃ ἐν τῶν μεγαλειτέρων τῶν νεωτέρων χρόνων προβλημάτων, ἀνακαλύπτων τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου, οὗτινος κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν ἡ κεφαλὴ ἐπανεπαύετο ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Αἰθιοπίας ταῦτα ὑπῆρχαν τὰ ἀντικείμενα τῆς φιλοδοξίας τοῦ Λιβυγκστῶνος.

»Ὁ Βούρτων, Σπῆκ, Λίζαν, Βάκερ καὶ Γράντ ἀτρόμητοι καὶ ἀκάματοι περιηγηταὶ εἶχον ἤδη ἀνατρέξῃ τὸ ρεῦμα τοῦ Νεῖλου. Παρὰ δὲ τὸν ἰσημερινὸν εἶχον ἀνακαλύψει πολυάριθμους λίμνας τὴν τοῦ Ἀλβέρτου, τὴν Βικτωρίαν, Νιάνζαν καὶ τὴν Ταγκανύκαν. Ποία ὅμως ἡ μετὰ αὐτὰν σχέσις; Ὁ Νεῖλος ἐξέρχεται ἐκ τῆς λίμνης τοῦ Ἀλβέρτου ἀλλὰ μήπως ἔχει μᾶλλον ἀπορροαζομένην πηγὴν. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ τιθέμενα τότε θέματα.

Τῷ 1866 ὁ ἰατρὸς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀφρικὴν τὸν τόπον τοῦτον, ὃν ἡδύνατο τῷ ὄντι νὰ θεωρῇ ὡς δευτέραν αὐτοῦ πατρίδα. Οὐδόλως προὔτιθετο νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν τῶν προκατόχων αὐτοῦ ὁδὸν θέλων ἀπ' ἐναντίας νὰ φθάσῃ πρὸς νότον τὰς πηγὰς τοῦ αἰγυπτίου ποταμοῦ· ἀναχωρήσας ὅθεν τῆς Ζαγγιβάρης μετὰ συνοδείας τριᾶκοντα ἀνδρῶν ἐφθάσεν εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ῥοδούμα. Ἀνῆλθε τὸν ποταμὸν τοῦτον μέχρι τῆς περὶ τὴν Νιάνζαν λίμνης χώρας, ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ μικρὸς στρατὸς τοῦ ἐνεκα τῶν κινδύνων καὶ τῶν κόπων τοιοῦτου ταξιδίου ἐ-

δραπεύευσεν ἐν συνόλῳ οὕτως, ὥστε ὥραϊαν τινα ἡμέραν ἐγερεῖς ὁ Λιβυγκστῶν εὐρέθη μόνος. Κατῳρῆσεν νὰ σχηματίσῃ νέον στρατὸν καὶ κατὰ τὸν δεκέμβριον τοῦ 1866 τὸν βλέπομεν διατρέχοντα τὸ μετὰ τῶν λιμνῶν Νυάσης καὶ Ταγκανίκης. Ἐπὶ δύο ὁλόκληρα ἔτι ὁ ἀκάματος περιηγητὴς ἐπλανᾶτο εἰς τὰς ἀπεράντους ταύτας ἐρημίας, ἐπιδοθεὶς ἰδίως εἰς τὴν μελέτην ποταμοῦ τινος ὀνομαζομένου Χαμβίζι, ὃν ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Ζαμβίραν, ἀλλ' ὅστις μετ' αὐτὸν φαίνεται ὡς ὁ κύριος τοῦ Νεῖλου βροχίων. Ἐξήτασεν ἐπίσης τὰς ὄχθας τῆς Ταγκανίκης. Δὲν ἀπέειχεν ἤδη ἡ πεντήκοντα ἡ ἐξήκοντα λεύγας τῶν χωρῶν ἃς ὁ Σπῆκ ἐπεσκέφθη, ὅτε ἡ συνοδεία του τὸν ἐγκατέλειπεν ἐκ νέου. Μόνος, στερούμενος παντὸς μέσου ὑπάρξεως, ὥφειλε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἔγνη του· καὶ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1871, εὗρεσκετο πάλιν ἐν Οὐζίζι ἐπὶ τῶν ὄχθων λίμνης περὶ ἧς κατόπιν θέλω διηγήσῃ.

Οἱ ἄνδρες οὗτοι τῆς συνοδείας του, οἵτινες τὸν ἐγκατέλειπεν διέδοσαν τὴν περὶ τοῦ θανάτου του φήμην. Ἡ εἰδήσις αὕτη ἀντήχησε καὶ ἐν Εὐρώπῃ· δὲν ἤξευρε τις τί νὰ σκεφθῇ πλέον. Τότε ὁ διευθυντὴς μεγάλῃς τινὸς ἐφημερίδος τοῦ Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης κ. Bennet ἀνέθηκεν εἰς τὸν κ. Στάνλεϋ νὰ ἀνέυρῃ τὸν Λιβυγκστῶνα καὶ νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν συγχρόνως πληθὺν ἀντικειμένων ὧν ἐκεῖνος θὰ εἶχεν ἀνάγκην. Ὁ Στάνλεϋ ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν του μετὰ τόλμης καὶ θάρρους ἀπιστεύτου· ἐφθάσεν εὐτυχῶς εἰς Οὐζίζι καὶ ἡδυνήθη τέλος νὰ θλίψῃ τὴν χεῖρα τοῦ δόκτορος εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ὁποίου ἦλθε ἀπὸ τόσῳ μακράν. Ὁ ἰατρὸς εἶχε γηράσει· τὸ μέτωπόν του ἦν ἐρρυτιδῆμενον, ὁ μύσταξ καὶ αἱ τρίχες τοῦ εἶχον λευκανθῇ. Οἷα χαρὰ ἀπροσδόκητος δι' αὐτὸν τὸ νὰ δεχθῇ ἐπίσκεψιν ἀδελφοῦ Εὐρωπαίου παρ' οὗ νὰ μάθῃ ὅτι δὲν ἐλησμονήθη.

Ἀφ' οὗ διέτρεξαν ὁμοῦ ἐπὶ τινὰς μῆνας τοὺς πέριξ τόπους οἱ δύο φίλοι ὥφειλον τέλος νὰ χωρισθῶσι τὴν 22 Φεβρουαρίου 1862· ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης ἐγκατέλειπε τὸ Οὐζίζι ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν παραλίαν, ἐν ᾧ ὁ ἡρωϊκὸς περιηγητὴς μας ἐπανελαμβάνανε τὴν πρὸς τὰς ἀνακαλύψεις του ὁδόν. Ἀλλ' ἡ υἱεῖα του ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκλονεῖτο. Ἐξῆσθενήμενος ὑπὸ τοῦ κόπου καταβεβλημένος ἐκ τῶν πυρετῶν, ἐπέτυχεν τέλος διελθὼν τὰ πέριξ τῆς Βανκουόλης λίμνης ἐκτεταμένα ἔλη νὰ φθάσῃ εἰς Ἰλάλα, χωρίον πολυπληθὲς πρὸς νότον τῆς λίμνης πρωτεύουσαν Σουλτάνου. Πλὴν αἱ δυνάμεις του εὗρεσκοντο εἰς τὸ τέρμα των καὶ ἐγένετο ἀνάγκη νὰ τὸν μεταφέρωσιν ἐπὶ εἶδους φορέου.

Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῆς δυστυχίας του ὁ Σουλτάν τῆς Ἰλάλας ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὸν ἀσθενῆ· ἐπρεπεν ὅθεν νὰ τὸν μεταφέρωσι πύργας τινὰς μακρὰν τοῦ ἀφίλοξένου τούτου τόπου. Ἐκτίσαν καλύβην ἐκ δένδρων, ἐν ᾗ ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας

ἐξηπλωμένος ἐπὶ ἀθλίου κραββάτου, παρ' ᾧ δὲν εὐρίσκοντο ἢ οἱ δύο πιστότεροι δούλοι του Σούσης καὶ Μαζδάρας. Ὑπέφερε μετὰ γενναιότητος ἀξιοθαυμάστου οὐδὲ ψιθυρισμός· ἐξῆλθε τῶν χειλέων του. Πρωτὴν τινα εἰσελθὼν εἰς τὸ δωματίον του, ὁ εἰς τῶν ὑπηρετῶν εὗρεν αὐτὸν γονυπετῇ παρὰ τὴν κλίνην του. Κατ' ἀρχάς ἐνόμιζεν ὅτι προσεύχεται ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ βλέπων αὐτὸν ἀκίνητον προσεκάλεσε τὸν συνυπρέτην του. Καὶ τῶν δύο ὁμοῦς αἱ φροντίδες ἀπέβησαν ἐπὶ ματαίῳ: Ὁ Λιβιγκστὸν εἶχε παραδώσει τὴν ψυχὴν εἰς ἐκείνον, ὃν τόσῳ πιστῶς ἐξυπηρετήσε πάντοτε. Ἦτο ἡ 4^η Μαΐου τοῦ 1873.

Τὸ σῶμα του ταριχευθὲν τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν ὑπηρετῶν του, μετεφέρθη εἰς Ζανζιβάραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀγγλίαν ὅπου μετὰ πανηγυρικὴν κηδεῖαν κατετέθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Οὐσεστμίνστερ εἰς τάφον φέροντα τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν.

ΔΑΒΙΔ ΛΙΒΓΣΚ ΤΩΝ

ΓΕΝΝΗΘΗΣ ΕΝ ΒΛΑΝΤΥΡ ΛΑΜΑΡΚΣΤΡ (Σκωτίας)

ΤΗΝ 19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1817.

ΑΠΘΑΝΕΝ ΕΝ ΙΑΛΛΑ (κεντρικῆς Ἀφρικῆς)

ΤΗΝ 4 ΜΑΪΟΥ 1873.

ΑΔΕΛΑΪΣ Σ. . . .

ΦΡΙΤΙΟΦ

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ.

(Συνέχεια, ἴδε ἀριθ. 6).

Τέλος μαγικὸν πλοιάριον, *Ellida* τὸ ὁποῖον ὁ Ἐγὶρ θεὸς θαλάσσιος κρυπτόμενος ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπινον ἐδωρήσατο τῷ πάππῳ τοῦ Φριτιόφ εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς φιλοξενίας του. Τὸ πλοῖον τοῦτο ὅμοιον πρὸς δράκοντα εἶχε τὴν μὲν πρῶσαν ἐρυθρὰν τὸ δὲ σκάφος πεποικιλμένον χρυσῷ καὶ κυανῷ καὶ τὸ πηδάλιόν του παρίστα οὐρὰν κατακεκαλυμμένην χρυσαῖς λεπίσι ἐν ᾧ τὰ ἱστία του μελανὰ, κεκοσμημένα πορφύρᾳ ἄφινον πολὺ ὀπισθέν των τὸν ἀετὸν ἀνοιγόμενα πρὸς τὸν ἀνεμὸν.

Ἐξαιρουμένων τῶν βασιλέων ὁ Φριτιόφ ἦτο ὁ πλουσιώτερος τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δὲ φήμη τῆς γενναιοψυχίας καὶ τῶν ἀρετῶν του ἤρξε κατ' ἐκαστην.

Δώδεκα εὐψυχοὶ ἄνδρες σύντροφοι τοῦ πατρός του ἦσαν σύντροφοι καὶ αὐτοῦ· ἅπαντες ἦσαν ἡλικιωμένοι ἐκτὸς ἐνός, τοῦ Βιδόν, ὅστις ἦτο χαριεὺς ὡς παῖς, ἰσχυρὸς ὡς ἀνὴρ καὶ σοφὸς ὡς γέρον. Ὁ Βιδόν συνῆρξανε μετὰ τοῦ Φριτιόφ· ἀνέμιξαν ἀλλοτε τὸ αἷμα των ἐν τῷ αὐτῷ κρατῆρι συνομολογήσαντες ἀλληλοδοθήσαν· ὠρίσθησαν ἀμοιβαίαν συμμετοχὴν ἐν ταῖς εὐτυχίαις, καὶ ἀντίληψιν ἐν ταῖς δυστυχίαις· ὠρίσθησαν νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατον ἀλλήλων.

Μεταξὺ τῶν ἀπέριων συγγενῶν, οἵτινες συνήχθησαν κατὰ τὴν τελετὴν τῆς κηδείας τοῦ Θόρστεν μόνος ὁ Φριτιόφ ἐφαίνετο τεθλιμμένος. Ἠκρόασατο τοῦ νεκρικοῦ ἤχου καὶ τῶν ἐγκωμίων τοῦ τεθνεῶτος· δακρυρροῶν ἐκένωσε τὸ κέρας του εἰς τιμὴν τοῦ πατρός του καὶ ἐκάθεσθον ἐπὶ τῆς ἐδρας τῆς τιμῆς τῶν Βίκινγκ, ἥτις ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης περιήλθεν εἰς αὐτόν.

Αἱ ἐβδομάδες ἐν τούτοις παρήρχοντο ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, τὰ δὲ ὄργανα εἰς μάτην ἀντήχουν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Φριτιόφ· μάτην οἱ σκάλδοι¹ ἐξυμνοῦν τὰ κατωρθώματα τοῦ Βίκινγκ. Ἡ γῆ εἶχεν ἐξέλθει εὐθελῆς καὶ χλοερὰ ἐκ τοῦ χιονώδους σαβάνου τῆς καὶ ἐπὶ τῆς κυανοβαφοῦς θαλάσσης ὠλισθαίνων κούφαι αἱ εὐστροφοὶ νῆες· ὁ Φριτιόφ ἐθέρει ἀδιάφορος τὰς κοιλάδας καὶ τὰ δάση. Ἀλλὰ τέλος ἦλθε καὶ δι' αὐτὸν ἡμέρα χαρᾶς. Ὁ Ἐλγ, ὁ Ἀλφδαν καὶ ἡ Ἰνγεβόργη ἀπεδέχθησαν τὴν πρόσκλησίν του. Καθήμενος παρὰ τὴν ὥραιάν νεανίδα ἐσωπυρρίζετο εἰς τὰ ἀγνὰ καὶ γλυκεὰ βλέμματα τῆς ἐκδεχόμενος παρ' αὐτῆς δειλὰ θωπεύματα τῆς χειρὸς. Ὡμίλουν περὶ τῆς παιδικῆς των ἡλικίας. — «Ἐν τοῖς ἀνακτόροις μας ἔλεγεν ἡ θυγάτηρ τοῦ Βήλη δὲν εἶναι τόσῳ εὐάρεστος ἡ διαμονὴ ὅσῳ ἐνταῦθα. Ὁ Ἐλγ εἶναι πολὺ τραχύς, ὁ δὲ Ἀλφδαν λίαν ἀκηδής· ὥστε εἰς οὐδέτερον δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ τοὺς πόνους μου. Αἱ περιστρεφαί, ἃς ἐξημερώσαμεν ἔφυγον· δισκορπίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἱερακοῦ· δὲν μένει ἢ ἐν ζεύγος. Λάβε ἐν ἐκ τῶν πτηνῶν τούτων· γνωρίζει πολλὰ καλῶς τὴν πρὸς τὰ ἀνάκτορα· κρύπτε ἐνίοτε ἐπιστολὴν ὑπὸ τὴν λευκὴν πτέρυγάν της. . . . Ἡ Ἰνγεβόργη ἀνεχώρησε καὶ μετ' αὐτῆς ἡ εὐθυμία καὶ ἡ ἰλαρότης τοῦ Φριτιόφ· ἡ θλίψις καὶ τὰ ὄνειροπολήματα ἐπανῆλθον εἰς τὸν νεανίαν πολεμιστὴν, ἐνῶ τὸ ἀποσταλὲν πτηνὸν δὲν ἐπανῆλθεν ὅπως κομίσῃ ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θόρστεν.

ΔΥΟ ΑΙΓΗΣΕΙΣ.

«—Τί ἔχεις λοιπὸν ἀετιδεῦ; εἶπεν ἡμέραν τινα ὁ Βιδόν τῷ Φριτιόφ· μὴ σοὶ λείπει τι; μὴπως πάσχει ἡ καρδιά σου ἢ μὴπως εἶναι ἡ πτέρυξ σου πληγωμένη; τί θέλεις; Ἰδὲ τοὺς ἀνυπομονοῦντας ἵππους σου τοὺς κατέπιν τῆς λείας των κρίζοντας ἱερακας καὶ τὸ ἡγχευροβόλημένον πλοῖόν σου ταλαντευόμενον ὡς νὰ ἦτο ἐτοιμὸν εἰς ἀναχώρησιν. . . . Ἀλλ' ὄχι· ἡσυχάσατε ἵπποι, ἱερακες, πλοῖον· ὁ Φριτιόφ δὲν ζητεῖ οὐδὲ κυνήγιον οὐδὲ πολέμους. Μεθ' ὅλα ταῦτα ἀρέσκειται νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ ἀχύρου μᾶλλον ἢ ἀλλοῦ που. . . .»

(Ἔπεται συνέχεια)

¹ Ποιηταὶ τοῦ Βορρά.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ κ. Α. Κ. Γεράρδῳ βιβλιοδότη Γαλατᾶ ὁδὸς Γιοργανζιλὰρ ἀριθ. 100.

Αἱ λύσεις τῶν αἰνιγμάτων τοῦ 7 φύλλου θέλουσι δημοσιευθῇ εἰς τὸ 9.